

Jacht op de mannen

Het is, menen wij, allerm minst bevreemdend dat wij met onze beschrijving van wat zich tot en met de 2de oktober '44 heeft voorgedaan aan Duitse acties om spitters bijeen te krijgen, in het bezette deel des lands benoorden de grote rivieren niet verder westelijk konden komen dan Apeldoorn: kennelijk werd het aan Duitse zijde het meest dringend geacht, te verhinderen dat de Geallieerden de Rijn tussen Emmerik en Arnhem en de IJssel tussen Arnhem en Zwolle zouden overschrijden; bovendien dient men te bedenken dat de *Organisation Todt*, welke verantwoordelijk was voor de technische aanleg van de nieuwe stellingen, van nabije delen van Duitsland uit werd geleid en dat uit diezelfde delen de kaderleden van de *NSDAP* afkomstig waren die, samen met *NSDAP*-functionarissen uit Nederland, de bij die aanleg in te zetten spitters onder hun hoede moesten nemen. Deze factoren waren het die bepaalden dat de jacht op de mannen zich benoorden de grote rivieren in september beperkte tot het oosten en noorden des lands, waar in die maand (onze gegevens zijn onvolledig) verscheidene duizenden mannen zich voor het spitten moesten komen aanmelden dan wel, na te zijn bijeengedreven, werden weggevoerd – bij die verscheidene duizenden¹ voegden zich dan nog op 1 oktober een onbekend aantal uit Aalten en op 2 oktober de elfduizend spitters uit Apeldoorn. Wel te verstaan: de Apeldoornse *Ortskommandant* had er slechts vierduizend opgeroepen, aanzienlijk minder dus dan hij had kunnen oproepen en inderdaad in handen kreeg. Het verschil onderstreept dat er aan Duitse zijde tijd nodig was om het spitten te organiseren. De *Organisation Todt* diende contact op te nemen met de *Wehrmacht* om precies te bepalen waar de nodige stellingen zouden worden aangelegd; daar waren hulpmiddelen voor nodig als graafmachines, schoppen, kruiwagens en planken die men eerst moest vorderen en transporteren; dan moest bepaald worden waar de spitters zouden worden

¹ De som van de weergegeven cijfers voor Aalten (vóór 1 oktober), Harlingen, Hengelo, Winterswijk, Zevenaar en Zutphen is ca. 2750, maar van Kampen weten wij slechts dat zich 'enkele honderden' kwamen aanmelden en de cijfers voor Doesburg, Doetinchem, Enschede, Rheden en Velp zijn onbekend; waarschijnlijk moesten bovendien nog in andere dan de genoemde plaatsen in september spitters opkomen.